

صفحه‌ای از تاریخ مشروطیت ایران

در سال ۱۳۲۵ قمری که محمد علی شاه زمام امور کشور را بدست گرفت. بعمد دست به تحریکاتی در تهران و آذربایجان زد تا موجبات تعطیل مشروطیت را فراهم سازد مرحوم کسروی در تاریخ مشروطه ایران^۱ به تلگراف حضوری تلگرافخانه کاخ گلستان بین اتابک و نظام الملك والی آذربایجان اشاره میکند و مفاد آنرا نیز آورده است لکن تلگراف حضوری مجددی که متن آن ذیلا^۲ از نظر خوانندگان میگذرد چندی بعد از تلگراف مذکور صورت گرفته و ناظر باوضاع آشفته آذربایجان است که اتابک دستور هائی به نظام الملك والی آذربایجان میدهد و جواب

از

محسن فرزانه

۱ - صفحه ۳۴۴، ۲ - در صفحات ۳۹۹ و ۴۲۳ کتاب مرقوم اشاره باوضاع متن تلگراف شده است

تلگراف حضوری مزبور که از ناحیه والی این استان مخابره شده چون نوار ضبط صوت منعکس کننده اوضاع ناگوار روز است بسیار جالب و سودمند بنظر میرسد. متأسفانه از هر تلگراف يك صفحه آن بیشتر در دسترس نیست:

از طهران به تبریز - حضوری

اقدامات کامله حضرتعالی در تهیه استعداد و احضار افواج موجب تشکر گردید از حسن مراقبت و کفایت مسلمه آنحضرت جز این ترتیب را انتظار نداشته و نداریم بقسمی که بانهایت نگرانی که از حال آذربایجان داریم در این چند روز از مراحمات استعلام خودداری کرده ایم - در مسئله بیله سوار در جواب آخری اجرای فقراتی که بصراحت تعهد شده و وزارت خارجه بحضرتعالی اطلاع داده است وعده شده باقی بفرست رسیدگی و اجرای حقانیت موکول گردید آوخسارات وارده بر عیای ایران هم مطالبه شده هنوز جواب نرسیده است. لهذا در تکمیل اجرائیات فقرات موعوده که عمده آنها دستگیری قاتل است تأکیدات بجاهای لازم ضرورت دارد.

باتلگرافی که دو روز قبل اهالی ارومیه بمجلس مخابره کرده اند وضع آنجا مهلت ده روزه را متحمل نخواهد شد تا استعداد کافی به آنجا برسد برای تقویت معنوی اهالی سعی بلیغ لازم است. سیم را که مجدداً قطع کرده اند باید خیلی زود تعمیر کنند که انقطاع مخابرات سلب امید از آنها نکند بدیهی است در این خصوصها اهتمام لازم فرموده آید. در باب خوی که هفتاد نفر قزاق کفایت قصاص یک نفر را ندارد بعقیده ما از عدم کفایت نایب الحکومه است اگر صلاح میدانید تا رسیدن وثوق الملك محمدخان سر کرده قزاق را بسمت نیابت حکومت مأمور نظم آنجا فرمایند عمل قصاص را هم تمام نمایند. همین شخص یا خود وثوق الملك بعد از رسیدن اسلحه دولتی را از دست اشراری که بعنوان نظمی مشغول شرارت هستند گرفته بمیان دو آب برود تا

۳ - اشاره به تجاوز عثمانیها و جنگ در نواحی ارومیه است که نمایندگان روس و انگلیس در تهران و استانبول میانگیری بر خاسته بودند.

دیروز بامید فوج ماکو برای ارومی از طرف ریاست نظام اقدامی نشده بود فوج اول خاصه را باجلال‌الملک داده‌ام مأمور مخصوص باحکم قتل و غارت فرستاده‌ام فوج را حرکت بدهد همین‌طور مأمور مخصوص فرستاده‌ام فوج بهادران را در شبستر حاضر کند از اینطرف شب و روز مشغول تدارک لباس و چادر هستم قبل از ورود من هیچ اقدام نشده بود استعداد قراجه - داغ از سه روز قبل معطل لباس و ملزومات است که دیروز فرستاده شد یک توپ میخواهد، در تبریز اسبابش موجود نیست از سراب مأمور رفته است که ببرد فوج اردبیل میگویند حاضر است لباس ندارد لباس آنهم تدارک شده است تا برسد بمحل البته سه چهار روز طول دارد همه دروغ میگویند. همه مشغول دزدی‌اند، بی طرف‌ها مان مشغول اسباب چینی امام‌جمعه وارد نمیشد دو روز اضطراب داشتم مجتهد وارد شد سه روز اضطراب داشتیم باهفتاد نفر قزاق یک نفر قاتل را کفایت نکرد در خوی قصاص برسانند یک نفر که بطرفی فرستاده شود واقعا انجام خدمت بکند نیست آلان پس از هزار فکر و ثوق الملک را برای خوی معین کرده‌ام و حال آنکه هیچکس اینکار را نمی‌کند فوج حیدرخان را با سعد السلطان داده‌ام بلکه بروم حاضر کند فوج دهم خوی را سالار مؤید را فرستاده‌ام بلکه غیرت کند حاضر نماید از این اقدامات هر نتیجه که حاصل شد بارومی فرستاده میشود خدا پدر نصیر السلطنه را بقیه‌سند در دست نگارنده نبوده است.

موضوع شکایت کنسول هلند

محمد حسن خان سعد الملک برادر نظام السلطنه مافی حاکم بوشهر تلگراف ذیل را بسال ۱۳۰۵ هجری قمری بعنوان وزیر اعظم (میرزا علی اصغر خان امین - السلطان) مخابره کرده است که مفاد متن چنین است :

از بوشهر جواب دولتی ۱۷۰ کلمه

حضور مبارک بندگان حضرت مستطاب اجلا کرم وزیر اعظم روحی فداه از اظهار قونسول هولاند به سفارت دولت فخمیه روس مقرر رفته بود اولابدو

ورود رسماً قونسول دیدن از فدوی کرد معمولاً فدوی هم در کمال احترام از مشارالیه بازدید نمود ملاقات ثانوی مشارالیه میبایست بتوسط کاربرد از مهم خارجه وقت خواسته باشد و فدوی هم بتوسط کاربرد از وقت داده باشد چنانچه همچو رقعہ از کاربرد از در دست دارد و فدوی آنوقت برای ملاقات او حاضر نشد حق شکایت دارد وانگهی از قرار اظهار خودش قبل از وقت آمده فرضاً اظهاراتش هم حقیقت داشته باشد حقی نداشته قبل از وقت بیاید چنانچه در وقت معینی که خود مشارالیه مدعی است میآمد البته کسی که وعده ملاقات بمشارالیه داده بود حاضر میشد زیرا تعیین وقت بجهت اینست که از طرفین تخطی از آنوقت معین نشود قونسول در این باب حق شکایت ندارد امیدوارم که برخلاف قاعده و رسم دزه معمول ندارد در این مورد غیر حق بود خود حضرت اجل عالی انصاف دهید چه حق عذر خواهی دارد.

محمد حسن . مهر تلگرافخانه

بتاریخ ۷ شهر ذیحجه الحرام سنه ۱۳۰۵

دستور وزیر اعظم در حاشیه چنین است: جواب داده شود اینها که نوشته میشود صحیح است ولی همانطور که نوشتم يك طوری بهر اسمی هست رفع (شکایت) را بکنید و بوزیر مختار روس هم هر قدر از این تلگراف را باید نوشت و اطلاع داد .

گزارشی از ساخلوی بوشهر - سنه ۱۳۰۶ قمری

از بوشهر به طهران

حضور مبارک بندگان حضرت مستطاب اجل افخم وزیر اعظم روحیفدا مقرر رفته بود جیره یکماهه ساخلو بوشهر را بعرض برساند چون مأمورین بوشهر در آخر هر ماه بدون یکروز تأخیر جیره خود را دریافت میدارند اگر تسامح در دادن جیره بشود در نقطه بوشهر اسباب افتضاح خواهد شد بدین جهت تلگرافاً معروض داشت جیره یکماهه تمام مأمورین بوشهر یکصد خروار

است. گندم فعلا خرواری پنج تومانی و نان خرواری نه تومانی و شش هزار دینار است در حقیقت خرواری چهار تومانی شش هزار دینار تفاوت نان با گندم است و موجب این است که باید بدست آسیاب آرد شود زیرا که طاحونه در دوازده فرسخی است و آب شیرین باید و هیزم را هم باید. بقیه سند در دست نگارنده نبوده است.

گزارش پستی فوج گلپایگان

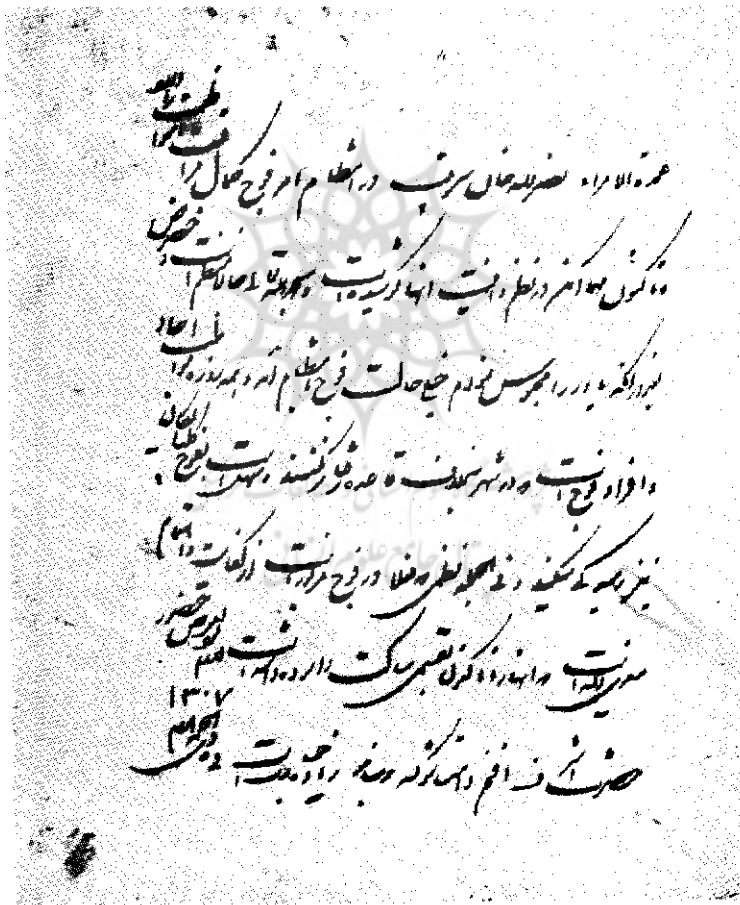
عمده الامراء نصراله خان سر تیب در انتظام امر فوج کمال مراقبت و مواظبت را دارد و تا کنون مهما امکان در نظم و امنیت آنها کوشیده است و بحمد الله تعالی حالا منظم است و خصوص بعد از آنکه یاور را محبوس نمودم خیلی حالت فوج با انتظام آمده و همه روزه مواظب آحاد و افراد فوج است که در شهر بخلاف قاعده رفتار نکنند و سهل است بفوج گلپایگان نیز رسیدگی میکند و فی الجمله نظمی که فعلا در فوج مزبور است از کفایت و اهتمام معزی الیه است که آنها را تا کنون بقسمی ساکت و آسوده داشته است لازم بود بعرض حضور حضرت اشرف افخم دامت شوکت برساند.

زیاده جسارت است فی ذیحجه الحرام ۱۳۰۷

گزارش شماره ۱۴ راجع به تریاک مغشوش

این روزها رعیتی، چند ظرف تریاک بشهر آورد بشخص تاجری فروخته بود و آن شخص تاجر بعد از خریدن تریاک را امتحان کرده معلوم شد مغشوش است خواسته بود پس بدهد و میان آنها گفتگو بمحاکمه کشید باین بنده اطلاع دادند بایع و مشتری را حاضر نموده در صدد تحقیق برآمدم بعد از غوررسی و دقت معلوم شد این تقلب در تریاک پیش از آنکه بتاجر بفروشد شده بود چون تریاک تجارت عمده است و اگر خدانکرده این تقلب در چین

و در خارج معلوم شود این تجارت بزرگ بکلی ضایع خواهد شد گفتم آن يك ظرف تریاک مغشوش را در گمرک آتش زدند که عبرت و تنبیه دیگران بوده بساین کار جرأت ننمایند و عموم تجار داخله و خارجه از این معنی شکر گذاری نموده عریضه رضامندی نوشته بودند عین او را برای استحضار خاطر مبارک فرستاد. زیاده جسارت است ذی الحجة الحرام ۱۳۰۷ اینک عین اسناد به ترتیب از نظر خوانندگان گرامی میگذرد :

گزارش پستی فوج گلپایگان

این روزها حضرت خدیجه طاهره زینب را که شهادت کرده است
 بدو عزیز تر از آنکه خود را از آنجا که در آنجا بود
 در میان آنجا که بود که شد. این اطلاع از این شهر را خبر نموده است
 تحقیق را هم بدو خبر نمودند که این است که در آنجا که بود
 بعد از آنکه شد به چون آنکه نسبت هر یک را که در آنجا که بود
 و در وضعی که بود این است که در آنجا که بود
 منوش را در آنجا که بود نسبت به آنکه که بود
 و هم که بود و خبر به از این شهر که در آنجا که بود
 ۱۳۰۷
 عین ادرا برای شما را خاطر مبارک فرزند زینب است

اداره تلگرافی دولت علیه ایران - صفحه

مسره	عدد کلمات	تاریخ اصل مطلب	اطلاعات
شماره	روز	ساعت	دقیقه

آقایان کاطمه حضرتی که در تیسیمه استعداد و جناب آقایان در وقت که این سینه حضرت
 جناب آقایان در وقت که در تیسیمه استعداد و جناب آقایان در وقت که این سینه حضرت
 استعداد و جناب آقایان در وقت که این سینه حضرت
 اطلاع ما که است و بعد از آنکه در وقت که این سینه حضرت
 ایوان هم مطالبه شما نیز در وقت که این سینه حضرت
 حاضر است، که است به نام استعداد و جناب آقایان در وقت که این سینه حضرت
 هست و در وقت که این سینه حضرت
 با این سینه زودتر که قطع است و بعد از آنکه در وقت که این سینه حضرت
 خراب است و در وقت که این سینه حضرت
 در وقت که این سینه حضرت
 در وقت که این سینه حضرت
 در وقت که این سینه حضرت

تاریخ شهر ساعت دقیقه روز

ادارهٔ تاسکرافى دولت عايمهٔ ايران - صفحه

شماره	عدد کلمات	تاریخ اصل مطلب	اطلاعات
لعم صحرار	روز	ساعت	دقیقه

بسیار آب برود و در روز بایست فوج ما کو بر اردو می زند طرف ریاست نظام آردم نشه فوج هر فوج صحرار و عدله
 ما در مخصوص با حکم قمر و غارت فرستد هم فوج صحرار که بدین طریق ما در مخصوص فرستادیم فوج بهادران شود در شهر که در
 شب در روز ششم در کابل و در چهارم فوج اردو در فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه
 فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه
 با این نام هم در کابل است تا بر ما عمل آید که چهار روز نظر دارد همه دروغ بگویند همه شکر در روزانه بی طرف خاندان
 امام جمعه دارد و عیشت در روز در صحرار آب و درم مجتهد دارد شده که روز فخر در آب و ششم با آنها فخر تحقیق کثیر فخر در
 در فخر خاص بر سن نه کثیر فخر فخر کرده و و اقی انجام خدمت بکنند است آن در از بر روز و ثوق
 میسی که در دهک آنجا بکنند و بکنند فوج حیدر خان را با کوه سلطان داده هم بگویم و فخر کند فوج در فخر
 س در از بر روز فخر که فخر است که حاضر نماید از این آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه فوج آردم نشه

اداره نلکار فوول و اعلیٰ بلدیہ

معاذ اللہ	تاریخ ارسال مطلب			عدد کلمات	نمبر
	دقیقہ	ساعت	روز		

تعیین وقت بجز اینست که از طرفی محترم از وقت بیانی نمودن سوار راج بر بوسی گشت ندارد و
 رسیدن تا آمدن درم زره بمهر ندارد و راج بود غیر فی بوفه حضرت میرزا انصاف دیدم و
 عذر و عذر دارد و مگر

کبریا مطلب	گرفتند	بر اسلحه تلگرافخانه			
۱۳۰۵	نیل	دقیقہ	ساعت	تاریخ لا شهر کمر	

